

Disputationes Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Quibus Univerſa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalæ, 1644

Sect. 4. Vtrum Spiritus sanctus per se requirat ex vi suæ proceſſionis
formaliter duas personas ſpirantes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

& logicè fecunditas intelligentiæ, & alia fecunditas voluntatis: sic aliud est principium sufficiens & immediatum productionis per intellectum, & aliud per voluntatem. Ac Filius quidem est principium per voluntatem, & non per intellectum. Quare manifestè hæc differunt.

Ad secundum Respondeo, Spiritum sanctum non referri immediatè secundum rationem ad Patrem & Filium, quoad rationes eorum, proprias fecunditatis intelligentiæ, aut termini ipsius, præcisè si supponas: sed ut ad spiratorem. Quod quomodo sufficiat ad distinctionem realem Spiritus sancti ab illis, superiori sectione in fine dictum fuit.

27. Ad tertium Respondeo, Spiritum sanctum respicere immediatè suum principium immediatum, quod non est hic Deus, sed est spirator. Quæ ratio præsupponit quidem fecunditatem intelligentiæ, atque ipsius terminum: adeoque præsupponit Patrem & Filium, ut personas distinctas: sicut enim intellectio prior est volitione: sic fecunditas intelligentiæ prior est fecunditate volitionis: & productio per fecunditatem intelligentiæ, est prior productione per fecunditatem volitionis. At non est mera & prima ratio Patris & Filij: unde nec illos Spiritus sanctus immediatè respicit secundum primam illam rationem fecunditatis intelligentiæ, aut termini illius præcisè: sed tantum remotè & mediatè: nempe mediantè spiratione actiua, quæ ratione distinguitur à propriis rationibus fecunditatis intelligentiæ & termini illius.

28. Ad quartum Respondeo, Spiritum sanctum ex vi suæ processionis esse quidem nexum Patris & Filij: sed nimirum quatenus est terminus vnus spiratoris, in quo adunantur Pater & Filius. Itemque esse amorem vnitiuum, quatenus primò & immediatè naturam accipit sub ratione amoris, quo Pater & Filius se amant essentialiter, atque vnionem, non tantum affectiue, sed etiam substantialiter, quatenus sunt vnicus amor, sicut & vnica voluntas & essentia. Hic autem nexus & amor, licet sit immediatè duorum obiectiue, & formaliter: non tamen productiue. Quemadmodum etiam intellectus & volitio essentialis est, quidem plurimum formaliter & obiectiue: quia formaliter conuenit tribus personis, & ad obiecta infinita tendit: eo tamen modo, quo emanant virtualiter & metaphysicè, non est immediatè intellectus nisi ab vnico intellectu; & volitio, à voluntate vnica, tribus personis formaliter communi.

Præcedentem doctrinam confirmat sanctus Augustinus lib. 5. de Trinitate cap. 14. quem citat D. Thom. 9. 36. a 4. §. Sed contra, ubi sic ait: Sicut Pater, Filius, & Spiritus sanctus sunt vnium principium creatorum: ita Pater & Filius sunt vnium principium Spiritus sancti: quia delictet, sicut immediatè creatur per omni-

potentiam, in qua tres personæ vnæ sunt: ita spirant immediatè per fecunditatem voluntatis, quæ eadem est in Patre & in Filio.

SECTIO IV.

Utrum Spiritus sanctus per se requirat ex vi sua processionis formaliter duas personas spirantes?

29. Nota primo sententiam questionis: *Utrum processio Spiritus sancti, quatenus rationalis est, & ex propria sua ratione formalis, postulet duo supposita ex parte principij, quæ per se conferant ad Spiritus sancti productionem.* Per se, inquam, quarto modo ex illis, quatuor quos Aristoteles enumerauit lib. 1. Posterior. cap. 4. & lib. 5. Metaphys. cap. 18. qui est, *per se in causando.* An verò potius illa multitudo suppositorum se habeat per accidens ad productionem Spiritus sancti: ita ut si per impossibile vis spirandi esset in vnica persona, non minus produceret Spiritum sanctum. Quemadmodum Trinitas personarum diuinarum per accidens se habet ad creationem: Quia si per impossibile Deus esset vnicus in persona, æque ac in essentia; omnipotentia illi conueniens essentialiter, non minus valeret & sufficeret ad creandum.

30. Nota secundò, id quod rectè aduertit Vasq. disput. 150. cap. 1. fieri posse ut duo per se, ac necessariò inter se coniungantur, aut conueniant in primo aut secundo modo dicendi per se, id est, sicut proprietates coniunguntur essentia, & essentia proprietatibus: & tamen non coniungantur aut conueniant in quarto modo, qui in eo consistit, quòd effectus prædicetur de causa per se; aut vice versa, causa per se dicatur de effectu. Et quidem nemo dubitat virtutem prædicendi: qualis nunc est, & qualis tantum possibilis esse re ipsa identificatam duobus suppositis, necessariò & per se, id est, non per accidens & contingenter: ita ut ex se postulet summa necessitate intrinsecam & naturalem, identificari tum essentia, tum personatibus Patris & Filij, quibuscum non habet oppositionem aliquam. Omnia enim attributa diuina sunt ex summa necessitate intrinsecam identificabilia inter se, quantum fieri potest: id est, quando non impeditur oppositio relatiua originis. Non est autem hæc oppositio inter spirationem actiuam, & personalitates Patris & Filij. Sed difficultas est, & dissensio inter Theologos, an virtus spirandi per se postulet in causando, id est, ex propria & formali ratione productionis Spiritus sancti, identificari Patri & Filio: ad que processio Spiritus sancti ex formali sua ratione requirat duas personas spirantes, tanquam per se necessarias ad spirandum.

NO
T
I

ita ut vna sine alia non sufficeret? An verò potius virtus spirandi postulet quidem per se in essendo identificari Patri & Filio: per accidens tamen id se habeat in causando: quia non minus produceret Spiritum sanctum, si per impossibile vni soli personæ identificaretur. Quemadmodum omnipotentia diuina per se quidem in essendo postulat esse in tribus suppositis: id tamen se habet per accidens ad creationem. Nam creatura non pendet, neque procedit à tribus illis suppositis, vt ita sunt: sed vt sunt vnus creator, ratione eiusdem omnipotentia, quæ si esset in vnico supposito, non minus operaretur.

31. Nota tertio, dupliciter posse nos loqui de virtute spirandi, & de Spiritu sancto. Primum, de illa virtute, & de illo Spiritu qui nunc est, quique solus possibilis est: nam omnis alius est chimericus & impossibilis. Secundò, de virtute spirandi & de Spiritu sancto qui per locum intrinsecum supponitur fore in eo casu, quo Spiritus sanctus ab vnica personâ procederet; puta à solo Patre. Nam in eo casu non foret eadem numero & specie virtus spirandi, quæ nunc est, neque idem Spiritus sanctus, vt ostendimus paulò post.

32. His præmissis, Dico primò Spiritum sanctum qui verè est, per se requirere ex vi suæ processionis formaliter duas personâ spirantes. Hanc assertionem inueniat D. Thom. 2. 2. q. 36. art. 4. ad primum, vbi docet Spiritum sanctum procedere à Patre & Filio vt sunt plures, quia procedit ab eis vt amor vniuersus duorum. Clarius verò illam tradit in 1. dist. 11. q. 1. art. 2. & 4. cui subscribunt Capreolus in 1. dist. 11. q. vnica contral. 4. Ferrarien. 4. contra gentes cap. 25. Caietanus, Bannes, Cumel, & alij Thomistæ 1. p. q. 36. art. 4. Molin. ad eundem artic. 2. q. 5. Suar. lib. 10. cap. 6. Vasq. disp. 150. cap. 2. Cuninga disput. 1. dub. 4. Florauant. lib. 2. de Trinit. notat. 39. Ruis dip. 71. sect. 1.

33. Probatur primò, quia Spiritus sanctus qui nunc est, ex formali, & propria ratione sua opponitur relativi Patri & Filio, in quantum talibus, ideoque distinguitur realiter ab illis vt talibus, & non tantum prout sunt vnus spirator. Ergo Spiritus sanctus ex formali & propria ratione sua, adeoque per se & formaliter, respicit Patrem & Filium in quantum tales vt plures personâ à quibus ducit originem. Nam relatiua oppositio in diuinis non est alia, quam oppositio originis. Confirmatur, quia omnis relatio respicit per se formaliter & ex propria ratione sua, terminum suum adæquatum: est enim essentialiter respectus ad illum. Atqui proprietates Spiritus sancti est relatio ad Patrem & Filium, etiam vt tales: ergo pro-

prietas Spiritus sancti respicit per se formaliter, & ex propria sua ratione, Patrem & Filium, etiam vt tales. Atqui id quod conuenit Spiritui sancto secundum suam proprietatem, conuenit illi per se ex vi suæ processionis: quippe quæ per se directè & formaliter tendit ad Spiritum sanctum vt est talis per se, distincta à duabus aliis. Ergo Spiritus sanctus per se requirit ex vi suæ processionis formaliter Patrem & Filium vt tales, ad spirandum. Confirmatur secundò, quia nisi Spiritus sanctus procederet à Patre & Filio, non distingueretur ab illis, vt ostendimus sect. 2. Atqui Spiritus sanctus per se & ex propria sua ratione distinguitur realiter à Patre & Filio. Ergo per se, & ex propria sua ratione procedit à Patre & Filio. Ergo ex vi suæ processionis per se requirit plures personâ, Patris scilicet & Filij, à quibus procedat. Nec obest quòd non procedit immediate ab illis quâ talibus, vt probauimus sect. precedenti. Potest enim nihilominus esse præsupponere necessariò, tanquam medicè spirantes, eosque vt tales respicere.

34. Probatur secundò quia Spiritus sanctus ex vi suæ processionis procedit vt amor mutuus personalis, & nexus duorum vt mutuo amantium, vt docet sanctus Thomas locis suprâ cit. post S. Augustin. tractatu 105. in Ioan. verbis à Prospero relatis sententia 371. Spiritus sanctus est spiritus Patris & Filij, tanquam charitas substantialis & consubstantialis amborum. Et Concil. Toletan. XI. in confessione fidei: Simul ab vtrisque Spiritus sanctus processisse monstratur: quia charitas siue sanctitas amborum agnoscitur. Atqui nexus est essentialiter inter duo, & amor mutuus, est per se ac necessariò inter duos se amantes reciproce. Ergo Spiritus sanctus qui ex vi suæ processionis est nexus Patris & Filij, & amor mutuus notionalis illorum se reciprocè amantium, requirit per se ex vi suæ processionis plures personâ à quibus procedat. Neque satisfacit, quòd responderi posse ait Suar. suprâ num. 4. Patres tantum dicere Spiritum sanctum esse nectum Patris & Filij: sed non dicere hoc ei per se conuenire, & per se procedere vt talem. Nam Toletan. XI. non tantum affirmat ita esse: sed ait Spiritum sanctum idèd esse ab vtrisque, quia charitas amborum est: id est, necessarium esse vt ab vtroque procedat, quia est charitas, seu mutua inter ipsos amicitia. Si autem necessarium est Spiritum sanctum procedere ab illis vt talibus, per se ab illis procedit vt pluribus & distinctis. Eodemque sensu D. Augustin. ait, Spiritum sanctum esse spiritum Patris & Filij, originaliter scilicet, tanquam charitatem consubstantialem ambosam. D. Thomas autem expressè asserit Spiritum sanctum procedere à Patre & Filio, vt amorem vniuersum

duorum. Ideo procedere ab illis ut plures sunt.

35. Probant aliqui tertio hac ratione, quia Spiritus sanctus, ex sua propria ratione procedit per viam voluntatis. Adeoque præsupponit alteram processionem, quæ est per viam intellectus. Atque ita præsupponit personam Patris & Filij, quarum una procedit ab alia per viam intellectus. Sed hoc argumentum tantum probat, si nihil aliud addatur, esse ordinem inter processionem Filij & Spiritus sancti: & posito quod sint duæ, quodque intellectus sit secundus, æquæ ac voluntas; processionem intellectus esse ratione priorem; ac propter illam prioritatem, secunditatem spirandi reperiri in duobus suppositis. Sed non probat secunditatem spirandi requirere per se ut intellectus sit secundus, ita ut si per locum intrinsecum intellectus non esset secundus, & tamen voluntas esset secundæ, non produceretur idem Spiritus sanctus qui nunc est: quod certe non fieret, si secunditas intellectus usque terminus per se requireretur. Nam productiones diuinæ nequeunt esse, neque bene concipi esse, deficiente principio per se necessario. Aliud verò est intellectum diuinum esse ipsa secundum, æquæ ac voluntatem: esseque ordinem rationis inter eorum secunditates: & aliud, secunditatem voluntatis per se postulare ut intellectus sit secundus, & habere hunc ordinem rationis & subordinationem ad illius secunditatem. Argumentum allatum probat primum: sed non secundum, de quo nunc quæstio est. Aliud item est actum voluntatis, cuius est spirandi vis, ex propria ratione, & per se præsupponere actum intellectus: quia non potest ferri in incognitum: & aliud, præsupponere illum esse secundum ad intra, & potentem ad generandum, aut actu generare.

36. Dico secundò: posito per locum intrinsecum quod voluntas esset secundæ, cuiusque secunditas esset in sola prima persona, illa sufficeret ad spirandum amorem notionalem. Sed ille non esset idem cum Spiritu sancto qui nunc est. Et consequenter non esset eadem secunditas quæ nunc est. Prima pars huius assertionis est Molina. quæst. 36. artic. 2. disp. 3. ad 3. argum. Suarez lib. 10. cap. 6. num. 5. & Cuniga disput. 11. dub. 4. num. 1. in dicto dubio 3. membro 1. num. 3. Neque contradicit illi D. Thomas locis in priori assertionem citatis, quia loquitur ibi tantum de Spiritu sancto qui ipsa est: non autem de illo qui concipitur fore per locum intrinsecum, in casu impossibili. Quin potius idem Sanctus Doctor, aliique omnes Theologi, illam supponunt, quando quærent, an Spiritus sanctus distingueretur à Filio, si non proce-

deret ab illo. Supponunt enim non sequi per locum intrinsecum voluntatem fore infecundam, & non posse producere amorem aliquem notionalem, quamuis sola prima persona produceret. Ratio eiusdem partis est, quia sicut in nobis Verbum, id est, actus intelligendi, & amor non postulant produci à diuersis personis: sed potius ab una & eadem: imò etiam, ut ostendimus alibi, ab uno eodemque vitali & substantiali principio, quod unum idemque cognoscit & amat: ita in Deo, quod amor notionalis procedat à diuersis personis, nõ est per se ex ratione amoris abstractè sumpti: neque sequitur per locum intrinsecum, quod nisi essent plures personæ habentes spirandi secunditatem, non posset eadem intelligere & velle notionalem, id est, producere Verbum & amorem notionalem. In quo tamen casu non esset realis distinctio inter Verbum & amorem notionalem, quemadmodum non esset inter principia dicendi & spirandi ratione tantum diuersa, ut ostendimus lect. 2.

Ex quo probatur id quod diximus in 2. parte assertionis: nimirum amorem illum notionalem non fore eundem cum Spiritu sancto qui nunc est: quia Spiritus sanctus qui nunc est, ex sua propria & formali ratione opponitur relatiuè pluribus personis, id est, Patri & Filio, ut talibus illosque respicit, non modò ut sunt vnus spirator, sed etiam ut sunt Pater & Filius, tanquam terminum adæquatum suæ relationis personalis. Et in eo casu non opponeretur relatiuè Filio: quia non produceretur ab illo. Ergo non haberet eandem relationem, quam nunc habet. Ergo non esset eadem persona quæ nunc est: quia per illam relationem constitueretur in esse huius personæ. Non esset, inquam, eadem persona, non modò numero, sed neque specie quodammodò. Nam relatio quæ pro termino adæquato, per se necessario habet Patrem & Filium, quæ tales, & quæ spirantes, distat plus quam numericè ab ea quæ pro termino adæquato haberet solam primam personam ut spirantem. Recolendum quæ est id quod diximus disput. 25. lect. 7. in fine, proprietates Patris & Filij distare plus quam numero, & quasi specificè inter se. Vnde relatio Spiritus sancti quæ per se atque ex propria ratione necessario respicit Patrem & Filium, etiam secundum suas proprietates, habet terminos quasi specie differentes.

Hinc sequitur tertia pars assertionis, quæ diximus secunditatem spirandi non fore in eo casu eandem quæ nunc est. Nam sicut terminus secunditatis esset substantialiter, & quasi specificè, diuersus ab eo qui nunc est: ita & secunditas, quæ est illi termino proportionata, & ex propria quidditate determinata ad illum producendum, atque illi

7. Ille tamen amor notionalis nõ fore eundem cum Spiritu sancto qui nunc est.

3. que vis illa spirandi fore eandem quæ nunc est.

commenta ita vt nullum alium possit producere, sed sit in ordine ad illum solum quidquid est.

SECTIO V.

Soluntur argumenta contraria sententia.

39.
Scotus.
Gabriel.
Durand.

Contra primam assertionem sentiunt Scotus in 2. dist. 12. q. 1. Gabr. ibidem q. 2. art. 2. & Durand. dist. ij. q. 3. existimantes Spiritum sanctum qui nunc est, non per se requirere ex vi suae processionis plures personas à quibus procedat: sed esse per accidens ad illius productionem quod fecunditas spirandi reperitur in duabus personis sicut ad productionem creaturarum quae nunc sunt, per accidens est quod omnipotentia sit in tribus suppositis diuinis: quia non minus eodem numero & specie creantur, si omnipotentia esset in unico supposito. Fundamentum & modus id explicandi & probandi, quo vitur Durand. fuerunt a sebi refutata. Scoti vero argumenta haec sunt.

40.
Argumenta
contra
sententiam.

Primo, virtus spirandi est tota & integra in qualibet diuinarum personarum: neque est perfectior in duabus simul, quam in vnica. Ergo ad spirandum est illi per accidens quod sit in duabus. Nam quilibet virtus, aequè perfecta, perinde operatur, siue sit in vno, siue in pluribus suppositis. Secundo, sicut se habent tres personae diuinæ ad creandum per omnipotentiam: ita se habent duae primae personae ad spirandum. Atqui tres personae non per se requiruntur ad creandum, ex vi creationis, sed omnipotentia aequè ageret, quamuis esset in vnica persona. Ergo duae primae personae non requiruntur per se ad spirandum, sed aequè ageret vis spirandi, quamuis esset in vnica. Tertio, si per se possibile prima persona non esset fecunda per intellectum, & tamen esset fecunda per voluntatem sicut nunc est, produceret aequè ac nunc eundem amorem necessarium, qui est Spiritus sanctus. Ergo quae nunc duae personae illum producant, non est quia per se requiruntur ad spirandum: sed tantum quia intellectus est fecundus ratione prius, quam voluntas: & processio per voluntatem supponit processionem per intellectum, quae est generatio filij habentis cum patre voluntatem fecundam. Quarto, si quae esset ratio, cur spiratio requireret per se duas personas, esset maxime quia Spiritus sanctus procedit vt nexus & amor mutuum duorum. Sed illa locutio nihil addit amori essentiali (qui totus est in qualibet persona) praeter relationem rationis, quae nullam perfectiorem additionem neque potest necessario requiri ad spirandum, siue vt conditio, siue vt virtus spirandi. Ergo &c. Quinto,

sequeretur ex opposito quamlibet & duabus personis non esse principium completum & perfectum Spiritus sancti: sed tantum parziale & imperfectum alterumque altero indigere. Hoc autem est absurdum & inconueniens.

Ad primum Respondeo, negando consequentiam. Ad cuius probationem dico assumptum verum esse de virtute quae potest eadem & aequè perfecta esse tam in vno, quam in pluribus suppositis. Sed impossibile est virtutem spirandi fore eandem quae nunc est, si esset tantum in vno supposito, vt ostendimus num. 37. & 38. Ad secundum respondeo, aliqui concessa maiore, negando minorem. Tum quia, inquit, absurdum est dicere, nos per accidens esse creaturas totius Trinitatis, eique tantum per accidens debere nostrum esse. Tum etiam quia de essentia creationis est esse ab omnipotentia diuina. Ergo & ab omnibus suppositis connaturalibus omnipotentia. Nam productio procedens ab aliqua vi producendi, per se procedit à supposito connaturali praedicatae virtutis. Ita Cuniga dubio supra citato, num. 7.

Sed melius alij, concessa maiore, negant minorem. Nam vt omnipotentia sit qualis, & quam perfecta nunc est, ad operandum quidquid operatur aut operari potest, non requirit ex vi creationis esse in tribus suppositis: ita vt si per locum intrinsecum concipiatur esse in vnica persona, non possit concipi aequè sufficiens ad creandum quicquid nunc creare potest: essetque re ipsa sufficiens, si ita existeret à parte rei per locum intrinsecum, id est, per suppositionem impossibilem quidem, sed tamen non destruentem semetipsam. At verò vt vis spirandi sit ea quae nunc est, sufficitque ad producendum terminum realiter distinctum à patre & filio, necessarium postulat esse in patre & filio. Neque vrget id quod in contrarium opponit Cuniga. Respondeo enim esse quidem absurdum, & contra fidem, dicere nos per accidens tantum esse creaturas totius Trinitatis, ratione essentiae & omnipotentiae, quam tota Trinitas & singulae personae includunt essentialiter: sed non esse absurdum, imò communiter assertum à Doctoribus, tres hypostases diuinas non esse per se causas creaturarum, secundum id quod addunt omnipotentiae, quae realiter distinguuntur ab inuicem. Quae de causa Theologi communiter cum D. Thoma q. 32. art. 1. docent mysterium Trinitatis non posse naturaliter cognosci ex creaturis: quia creaturae procedunt à Deo, non quae trinus, sed quae vnus est. Vnde possunt quidem nos dicere in cognitionem suae causae, id est, Dei quae vnus est: at non Dei quae trinus est, quia non causat vt talis. Non est etiam verum id quod vltimo addidit idem auctor, in